

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/201430,Karol-Nawrocki-Walczyli-dla-innych-umierali-dla-Polski.html>

27.02.2026, 01:58

Karol Nawrocki: Walczyli dla innych, umierali dla Polski

80 lat temu polscy żołnierze zdobyli Monte Cassino. Daleko od rodzinnych stron walczyli „za wolność naszą i waszą” – pisze dr Karol Nawrocki, prezes Instytutu Pamięci Narodowej dla portalu wszystkoconajwazniejsze.pl.

17.05.2024

Poniżej publikujemy tekst prezesa IPN dr. Karola Nawrockiego
w jęz. polskim, angielskim, hiszpańskim,
francuskim, włoskim, ukraińskim i rosyjskim

Karol Nawrocki, Prezes Instytutu Pamięci Narodowej

Walczyli dla innych, umierali dla Polski

80 lat temu polscy żołnierze zdobyli Monte Cassino. Daleko od rodzinnych stron walczyli „za wolność naszą i waszą”.

To jedno z najbardziej ikonicznych zdjęć II wojny światowej. Sześciu żołnierzy amerykańskiej piechoty morskiej wznosi flagę narodową na szczycie góry Suribachi. Jest 23 lutego 1945 roku, piąty dzień walk o Iwo Jimę, strategicznie położoną japońską wyspę na Oceanie Spokojnym. Już dwa dni później fotografia autorstwa Joego Rosenthala trafi na pierwszą stronę dziennika „New York Times”. W kolejnych dziesięcioleciach będzie symbolem męstwa, odwagi i poświęcenia amerykańskich żołnierzy.

W Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej przechowujemy fotografię, której wymowa jest nie mniej symboliczna. Żołnierze 2. Korpusu Polskiego zatykają biało-czerwoną flagę narodową na ruinach klasztoru Monte Cassino. Jest 18 maja 1944 roku. Po czterech miesiącach właśnie dobiega końca jedna z najbardziej zaciętych bitew II wojny światowej, otwierająca aliantom drogę na Rzym. „W historii II wojny światowej Monte Cassino stało się świadectwem całego wysiłku żołnierza polskiego” – powie później papież Jan Paweł II.

Szlaki nadziei

Na front włoski wiodła tego żołnierza długa droga. Rozpoczęła się we wrześniu 1939 roku, gdy Polska padła ofiarą dwóch potężnych sąsiadów: najpierw Rzeszy Niemieckiej, a zaraz potem także Związku Sowieckiego. Totalitarne reżimy złamały zaciekle opór Wojska Polskiego i zgodnie podzieliły między siebie polskie ziemie, wypełniając tajny protokół sierpniowego paktu Adolfa Hitlera i Józefa Stalina. Dla pobitej ludności po obu stronach nowej granicy niemiecko-sowieckiej nastał czas terroru. Tam, gdzie sięgała władza swastyki, nastąpiły uliczne łapanki, jawne i potajemne egzekucje, wywózki do obozów koncentracyjnych i zagłady. Z kolei pod znakiem czerwonej gwiazdy czekały Polaków masowe aresztowania i deportacje w głąb ZSRS. Na to nałożyła się okrutna zbrodnia katyńska. Dokonując jej, wiosną 1940 roku funkcjonariusze NKWD,

realizując decyzję najwyższych władz państwa i partii komunistycznej, wymordowali bez żadnego sądu co najmniej 21 768 polskich obywateli – jeńców wojennych i więźniów uznanych za „wrogów władzy sowieckiej”.

Cel obu okupantów był w tym czasie jasny: na trwałe wymazać Polskę z mapy Europy. Ale wrześniowa klęska tylko wzmocniła polski gen wolności. W kraju trwały jeszcze walki z Wehrmachtem i Armią Czerwoną, gdy w Paryżu 30 września 1939 roku generał Władysław Sikorski objął urząd premiera RP na uchodźstwie. Niemal równolegle jako Naczelnny Wódz przystąpił na obczyźnie do odtwarzania regularnej polskiej armii, a w okupowanej Polsce powołał tajną organizację zbrojną – Związek Walki Zbrojnej, przekształcony później w Armię Krajową. „Polska [nadal] uczestniczy w wojnie jako sojuszniczka Francji i Wielkiej Brytanii [...]. Oto jest droga, którą idziemy, wierząc, że musi ona nas doprowadzić do całkowitego wyzwolenia Ojczyzny” – pisał Sikorski w odezwie wydanej w pierwszych tygodniach urzędowania.

Do wiosny 1940 roku sformowano na Zachodzie kilkudziesięciotysięczną armię. Zasilali ją miejscowi polscy emigranci, ale także liczni żołnierze Września '39, którzy przez Węgry, Rumunię i inne kraje zdołali dotrzeć do Francji. W tym trudnym roku 1940, gdy blitzkrieg Wehrmachtowi święcił wielkie triumfy, polscy żołnierze walczyli przeciwko Niemcom w obronie Norwegii, w kampanii francuskiej i w zwycięskiej Bitwie o Anglię. Na kartach tej ostatniej złotymi zgłoskami zapisali się polscy piloci z Dywizjonu 303 i innych jednostek.

Po niemieckiej napaści na ZSRS Polacy represjonowani w Związku Sowieckim zostali objęci „amnestią”. Stalin zgodził się na utworzenie polskiej armii, która u boku Armii Czerwonej stanie do walki z Wehrmachtem. Zasilali ją kandydaci zwalniani z więzień, obozów GUŁagu i miejsc deportacji – niedożywieni, nieraz w łachmanach, ale szczęśliwi, że otworzyła się przed nimi szansa wyjścia z piekła. „Serce mi się ścisnęło, gdy patrząc na tych nędzarzy, zapytywałem siebie w duchu, czy uda się z nich stworzyć wojsko i czy zdołają znieść oczekujące ich trudy wojenne” – wspominał później generał Władysław Anders. On sam miał za sobą pobyt w sowieckich więzieniach. W sierpniu 1941 roku został zwolniony i wyznaczony na dowódcę Armii Polskiej w ZSRS.

Szybko się okazało, że w Związku Sowieckim polscy żołnierze nie mogą liczyć na odpowiednie uzbrojenie, a nawet wyżywienie. Ostatecznie armia Andersa została w 1942 roku ewakuowana do Iranu. Wyjechało ok. 78,5 tys. żołnierzy oraz 37 tys. cywilów (w tym wiele dzieci). Ci ostatni rozproszyli się później po całym świecie – znaleźli schronienie w brytyjskich koloniach w Afryce, ale też m.in. w Meksyku i Nowej Zelandii. Żołnierze zaś dotarli do Palestyny. Tam dołączyli do nich koledzy z Samodzielnej Brygady Strzelców Karpackich, którzy wślawili się skuteczną obroną Tobruku przed wojskami Erwina Rommla.

Dni chwały

Na przełomie lat 1943–1944 żołnierze Andersa – już jako 2. Korpus Polski – zostali przetransportowani do Włoch. W poprzednich miesiącach siły alianckie szybko zajęły Sycylię i południową część Półwyspu Apenińskiego, ale później utknęły w trudnym górzystym terenie. Niemcy skutecznie bronili się na linii Gustawa – z kluczową pozycją na wzgórzu Monte Cassino. Trzy alianckie natarcia w tym miejscu zakończyły się fiaskiem.

W tej sytuacji misję zdobycia Monte Cassino otrzymał od Brytyjczyków Anders. „Zadanie, które nam przypadło, rozsławi na cały świat imię żołnierza polskiego” – napisał w rozkazie do swych żołnierzy. Pierwsze natarcie ruszyło w nocy z 11 na 12 maja 1944 roku, a kilka dni później

kolejne, tym razem zwycięskie. „Nastąpiły dramatyczne starcia wręcz. [...] Polacy dokonali niemal niemożliwego wyczynu” – donosił brytyjski dziennik „Daily Telegraph”.

Po zdobyciu Monte Cassino żołnierze 2. Korpusu Polskiego wyzwolili m.in. Ankonę i Bolonię, wszędzie fetowani przez miejscową ludność. W tym samym czasie na froncie zachodnim chwalebny szlak od Normandii, przez Belgię i Holandię, aż do niemieckiego Wilhelmshaven przeszła 1. Dywizja Pancerna generała Stanisława Maczka. Polscy piloci brali udział w bombardowaniach Rzeszy, a polscy marynarze – w ochranianiu konwojów na Atlantyku i Morzu Śródziemnym. Wszyscy oni wierzyli, że walczą „za wolność naszą i waszą”. Że pomagając uwolnić Europę od niemieckiej tyranii, pracują też na powrót do niepodległej, demokratycznej ojczyzny.

Spóźnione honory

Większości z nich nie było dane doczekać takiej Polski. Po II wojnie światowej kraj znalazł się w strefie wpływów Związku Sowieckiego. Komunistyczny rząd w Warszawie, przyniesiony na bagnetach Armii Czerwonej, pozbawił obywatelstwa generałów Andersa i Maczka, którzy pozostali na emigracji. Ich żołnierzy powracających w rodzinne strony w wielu wypadkach czekały kazamaty lub nawet wyroki śmierci. Bohaterowie wojenni, których w każdym normalnym kraju spotkałyby najwyższe zaszczyty, byli więc opluwani i wymazywani z kart historii. Czerwony reżim słusznie obawiał się ich niezależności i charyzmy.

Dziś w wolnej Polsce oddajemy im spóźniony hołd. Instytut Pamięci Narodowej realizuje szeroko zakrojony projekt „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności”, by upamiętnić wysiłek Polskich Sił Zbrojnych podczas II wojny światowej i ówczesną tułaczkę polskiej ludności cywilnej. Wdzięczną pamięć jest im też winna cała Europa.

[Karol Nawrocki](#)

* * *

Karol Nawrocki, President of the National Remembrance Institute

Fought for others, died for Poland

Eighty years ago, Polish troops seized Monte Cassino. In distant lands, they fought ‘for our freedom and yours.’ – pisze Karol NAWROCKI.

The above photograph is one of the most iconic images of the Second World War. Six US Marines are raising the national flag on top of Mount Suribachi. It is 23 February 1945, the fifth day of the battle of Iwo Jima, a strategically located Japanese island in the Pacific Ocean. Two days later, the photograph taken by Joe Rosenthal would make the front page of the New York Times. In the following decades, it would come to symbolise the brave and selfless American soldier.

The Archives of the Institute of National Remembrance contain a photograph that is no less symbolic. It depicts soldiers of the Polish II Corps planting the white and red flag on the ruins of the Monte Cassino monastery. It is 18 May 1944. After four months of fighting, one of the fiercest battles of the Second World War finally came to an end, paving the way for the Allies to advance on Rome. ‘In the history of the Second World War, Monte Cassino has become a testimony to all the efforts of the Polish soldier,’ Pope John Paul II would later say.

Trails of hope

It was a long journey that took this soldier to the Italian front. It began in September 1939, when Poland fell victim to two powerful neighbours: first, the German Reich and, soon afterwards, the Soviet Union. These totalitarian regimes broke the fierce resistance of the Polish Army and divided the Polish lands among themselves, as outlined in the secret protocol of the pact made in August between Adolf Hitler and Joseph Stalin. A time of terror followed for the conquered populations on both sides of the new German-Soviet border. Wherever the swastika's power reached, it was accompanied by street roundups, overt and covert executions, and deportations to concentration and extermination camps. Under the sign of the red star, Poles faced mass arrests and forced relocations deep into the USSR. Added to all this was the horrific Katyn Massacre. At least 21,768 Polish citizens, including prisoners of war and those deemed 'enemies of the Soviet power,' were killed by NKVD officers in the spring of 1940. This was done without any court proceedings, under orders from the highest authorities of the state and the Communist Party.

The goal of both occupiers was clear: to wipe Poland off the map of Europe once and for all. But the September defeat only strengthened the Polish gene of freedom. The country was still fighting the Wehrmacht and the Red Army when General Władysław Sikorski took office as Prime Minister of the Polish Government-in-Exile in Paris on 30 September 1939. He immediately started rebuilding the Polish army in exile as Commander-in-Chief while also creating a covert armed group in occupied Poland known as the Union of Armed Struggle, which later became the Home Army. 'Poland [continues] to participate in the war as an ally of France and Great Britain [...]. We are taking this path with the belief that it will ultimately lead to the complete liberation of our homeland,' Sikorski stated in a proclamation released during his initial weeks in office.

By the spring of 1940, an army of several thousand soldiers had been raised in the west. It comprised not only local Polish emigrants but also a substantial number of soldiers who had fought in the battles of September '39 and later escaped to France through Hungary, Romania and other countries. In the difficult year of 1940, when the Wehrmacht's *Blitzkrieg* was celebrating great triumphs, Polish soldiers fought against the Germans in the defence of Norway, the French campaign and the victorious Battle of Britain. The latter witnessed the remarkable achievements of the Polish pilots from the 303 Fighter Squadron and other units, who left an indelible mark on the pages of history.

Following the German invasion of the USSR, Poles who had suffered oppression in the Soviet Union were granted an 'amnesty'. Stalin allowed the formation of a Polish army so that it could fight alongside the Red Army against the Wehrmacht. It comprised people released from prisons, Gulags and places of deportation - malnourished and often in rags but happy to have been given a chance to escape hell. 'My heart ached as I looked at these wretched souls and wondered if they were capable of forming an army and enduring the war hardships that lay ahead,' General Władysław Anders later recalled. He, too, had experienced confinement in Soviet prisons. In August 1941, he was released and appointed commander of the Polish Army in the USSR.

It soon became apparent that Polish soldiers in the Soviet Union were not going to be properly armed or even fed. Eventually, in 1942, the Anders Army was evacuated to Iran. Some 78,500 soldiers and 37,000 civilians (including many children) left the USSR territory. The civilians later dispersed around the world, finding refuge in British colonies in Africa, as well as in Mexico, New Zealand and other locations. The soldiers, on the other hand, reached Palestine. There, they were

joined by their colleagues from the Polish Independent Carpathian Rifle Brigade, famous for their successful defence of Tobruk against Erwin Rommel's troops.

Glory days

At the turn of the year 1943 and 1944, Anders' soldiers, now the Polish II Corps, were moved to Italy. In the preceding months, the Allies had swiftly taken Sicily and the southern part of the Apennine Peninsula but were later halted by the rugged mountainous terrain. The Germans successfully defended the Gustav Line, holding a key position on the hill of Monte Cassino. By this point, the Allies have made three unsuccessful assault attempts on the site.

Under these circumstances, the British assigned Anders with the mission to capture Monte Cassino. 'The task we have been given will make the name of the Polish soldier famous throughout the world,' Anders wrote in an order addressed to his soldiers. The first assault took place on the night of May 11-12, 1944, followed a few days later by the second attack, this time successful. 'There were desperate hand-to-hand clashes. [...] The Poles have achieved almost impossible feats,' the British Daily Telegraph reported.

After the capture of Monte Cassino, the soldiers of the Polish II Corps liberated Ancona and Bologna, among other locations, receiving an enthusiastic welcome from the local population. At the same time, on the Western Front, General Stanisław Maczek's 1st Armoured Division was making its glorious march from Normandy through Belgium and the Netherlands to Wilhelmshaven in Germany. Polish pilots participated in bombing missions against the Reich, while Polish sailors were involved in safeguarding convoys in the Atlantic Ocean and the Mediterranean Sea. They all believed they were fighting 'for our freedom and yours'. They believed that by helping to free Europe from German tyranny, they were also aiding the return of their independent, democratic homeland.

Overdue honours

Most of them did not live to see such a homeland. After the Second World War, Poland fell under the Soviet Union's sphere of influence. The Communist government in Warsaw, brought about by the Red Army's bayonets, deprived Generals Anders and Maczek of their citizenship while they were in exile. Many of their soldiers faced imprisonment in casemates or even the death penalty upon returning home. War heroes, who would have received the highest honours in any normal country, were spat upon and erased from the pages of history. The Red regime was rightly afraid of their independent spirit and charisma.

Today, in free Poland, we pay belated tribute to them. The Institute of National Remembrance is carrying out a large-scale project *Trails of Hope. The Odyssey of Freedom* to commemorate the efforts of the Polish Armed Forces in the Second World War and the wanderings of Polish civilians during that horrific time. They deserve the grateful memory of the whole of Europe.

Karol Nawrocki

* * *

Karol Nawrocki, Presidente del Instituto de la Memoria Nacional
Lucharon por otras personas, murieron por Polonia

Hace 80 años, soldados polacos conquistaron Monte Cassino. Lejos de sus lugares de origen,

lucharon “por nuestra libertad y la vuestra” – pisze Karol NAWROCKI

Se trata de una de las imágenes más icónicas de la Segunda Guerra Mundial. Seis marines estadounidenses levantan la bandera nacional en lo alto del monte Suribachi. Es el 23 de febrero de 1945, el quinto día de la batalla por Iwo Jima, una isla japonesa estratégicamente situada en el Océano Pacífico. Solo dos días después, la fotografía de Joe Rosenthal aparecerá en la portada del New York Times. En las próximas décadas, se convertirá un símbolo de la valentía, el coraje y el sacrificio de los soldados estadounidenses.

Los archivos del Instituto de la Memoria Nacional conservan una fotografía cuyo significado no es menos simbólico. Soldados del 2.º Cuerpo Polaco sujetan la bandera nacional rojiblanca en las ruinas del monasterio de Monte Cassino. Es el 18 de mayo de 1944. Después de cuatro meses, una de las batallas más encarnizadas de la Segunda Guerra Mundial llega a su fin, abriendo el camino para que los Aliados tomen Roma. “En la historia de la Segunda Guerra Mundial, Monte Cassino se convirtió en un testimonio del esfuerzo del soldado polaco” – diría más tarde el papa Juan Pablo II.

Rutas de esperanza

Para este soldado fue un largo camino hasta el frente italiano. Comenzó en septiembre de 1939, cuando Polonia fue víctima de sus dos poderosos vecinos: primero el Reich alemán y, poco después, la Unión Soviética. Los regímenes totalitarios acabaron con la feroz resistencia del Ejército Polaco y acordaron el reparto de los territorios polacos, cumpliendo el protocolo secreto del pacto de agosto de Adolf Hitler y Iósif Stalin. Para la población agredida a ambos lados de la nueva frontera germano-soviética sobrevino una época de terror. Allí donde llegaba, el poder de la esvástica era sinónimo de redadas en las calles, ejecuciones públicas y encubiertas, deportaciones a campos de concentración y de exterminio. Bajo el signo de la estrella roja, los polacos se enfrentaron a detenciones masivas y deportaciones a lo más profundo de la URSS. A ello se sumaron los terribles crímenes de Katýń. En la primavera de 1940, funcionarios del NKWD, aplicando una decisión tomada por las más altas autoridades del Estado y del Partido Comunista, asesinaron sin oportunidad de juicio alguno a un mínimo de 21 768 ciudadanos polacos: soldados prisioneros de guerra y presos considerados “enemigos del poder soviético”.

El objetivo de ambos ocupantes estaba claro en aquel momento: borrar definitivamente a Polonia del mapa de Europa. Pero la derrota de septiembre no hizo sino reforzar el gen polaco de la libertad. El país seguía luchando contra la Wehrmacht y el Ejército Rojo cuando el general Władysław Sikorski asumió el cargo de primer ministro de la República Polaca en el exilio en París el 30 de septiembre de 1939. Casi simultáneamente, como comandante en jefe, Sikorski se dedicó a la creación de un ejército polaco regular en el exilio, y en la Polonia ocupada estableció una organización armada clandestina: la Unión de Lucha Armada, que más tarde se transformó en el Ejército Nacional. “Polonia [todavía] participa en la guerra como aliada de Francia y Gran Bretaña [...]. Este es el camino que recorreremos, convencidos de que debe conducirnos a la liberación completa de nuestra patria” – escribió Sikorski en una proclama emitida en sus primeras semanas en el cargo.

En la primavera de 1940, se había formado en Occidente un ejército de varias decenas de miles de soldados. Estaba constituido por emigrantes polacos de la región, pero también por numerosos soldados de la Campaña de Septiembre de 1939 que consiguieron llegar a Francia a través de Hungría, Rumanía y otros países. En aquel difícil año de 1940, cuando la guerra relámpago de la

Wehrmacht celebraba grandes triunfos, los soldados polacos lucharon contra los alemanes en la defensa de Noruega, en la campaña de Francia y en la victoriosa batalla de Inglaterra. En este último enfrentamiento los pilotos polacos del Escuadrón 303 y de otros destacamentos adquirieron gran trascendencia.

Tras la invasión alemana de la URSS, los polacos que habían sufrido la represión en la Unión Soviética se acogieron a una “amnistía”. Stalin aceptó la creación de un ejército polaco que luchara junto al Ejército Rojo contra la Wehrmacht. Este ejército lo componían candidatos liberados de prisiones, gulags y lugares de deportación, desnutridos, a veces en harapos, pero felices de que se les hubiera abierto una oportunidad de salir del infierno. “El corazón me dio un vuelco al mirar a esa gente menesterosa y en el fondo de mi alma apareció la duda de si sería posible formar un ejército con ellos, y si serían capaces de soportar las penurias de la guerra que les esperaban” - recordaba más tarde el general Władysław Anders. Él mismo había estado en el pasado en las prisiones soviéticas. En agosto de 1941, fue liberado y nombrado comandante del Ejército Polaco en la URSS.

Pronto se hizo evidente que, en la Unión Soviética, los soldados polacos no podían contar con un armamento adecuado, ni siquiera con una buena alimentación. Finalmente, el ejército de Anders fue evacuado a Irán en 1942. Se desplazaron en esta evacuación aproximadamente 78 500 soldados y 37 000 civiles (entre ellos muchos niños). Estos últimos se dispersaron después por todo el mundo, encontrando refugio en las colonias británicas de África, pero también en México y Nueva Zelanda, entre otros lugares. Los soldados, a su vez, llegaron a Palestina. Allí se les unieron compañeros de la Brigada Independiente de Fusileros de los Cárpatos, que había defendido con éxito Tobruk contra las tropas de Erwin Rommel.

Días de gloria

A finales de 1943-1944, los soldados de Anders, ya como 2.º Cuerpo Polaco, fueron transportados a Italia. En los meses anteriores, las fuerzas aliadas habían ocupado rápidamente Sicilia y el sur de la península itálica, pero posteriormente se quedaron atascadas en un difícil terreno montañoso. Los alemanes se defendían con éxito en la Línea Gustav, con una posición clave en la colina de Monte Cassino. Tres asaltos aliados en este lugar habían fracasado.

En esta situación, la misión de capturar Monte Cassino fue encomendada a Anders por los británicos. “La tarea que nos ha sido encomendada hará famoso en todo el mundo el nombre de soldado polaco” - escribió en una orden a sus soldados. El primer ataque se lanzó la noche del 11 al 12 de mayo de 1944, seguido unos días más tarde por otro, esta vez victorioso. “Se han producido dramáticos enfrentamientos cuerpo a cuerpo. [...] Los polacos han logrado una hazaña casi imposible” - informaba el diario británico “Daily Telegraph”.

Tras la toma de Monte Cassino, los soldados del 2.º Cuerpo Polaco liberaron Ancona y Bolonia, entre otras localizaciones, lo que fue celebrado en todas partes por la población local. Al mismo tiempo, en el frente occidental, la gloriosa ruta desde Normandía, a través de Bélgica y los Países Bajos, hasta Wilhelmshaven, en Alemania, fue tomada por la 1.ª División Blindada del general Stanisław Maczek. Los pilotos polacos participaron en los bombardeos del Reich, y los marinos polacos en la protección de convoyes en el Atlántico y el Mediterráneo. Todos creían que luchaban “por nuestra libertad y la vuestra”. Que al ayudar a liberar a Europa de la tiranía alemana, trabajan también por el retorno de una patria independiente y democrática.

Homenajes que llegan tarde

La mayoría de ellos no vivieron para ver una Polonia así. Tras la Segunda Guerra Mundial, el país se encontró en la esfera de influencia de la Unión Soviética. El gobierno comunista de Varsovia, instalado mediante las bayonetas del Ejército Rojo, privó de la ciudadanía a los generales Anders y Maczek, que habían permanecido en el exilio. Sus soldados que regresaron a casa se enfrentaron en muchos casos a la prisión en terribles condiciones o incluso a penas de muerte. Héroes de guerra, que en cualquier país normal habrían recibido los más altos honores, fueron denigrados y borrados de las páginas de la historia. El régimen rojo temía, con razón, su independencia y su carisma.

Hoy, en una Polonia libre, les rendimos un homenaje que llega tarde. El Instituto de la Memoria Nacional está llevando a cabo un amplio proyecto que lleva por nombre “Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności” [“Senderos de Esperanza. Odisea de Libertad”] cuyo fin es conmemorar los esfuerzos de las Fuerzas Armadas Polacas durante la Segunda Guerra Mundial y el exilio errante de la población civil polaca de la época. Toda Europa les debe también un recuerdo de agradecimiento.

Karol Nawrocki

* * *

Karol Nawrocki, Président de l'Institut de la mémoire nationale de Pologne Combattre pour les autres, mourir pour la Pologne

Il y a 80 ans, les soldats polonais se sont emparés du mont Cassin. Loin de leur patrie, ils ont combattu „pour notre liberté et la vôtre” – pisse Karol NAWROCKI

C'est l'une des images les plus emblématiques de la Seconde Guerre mondiale. Six soldats de l'infanterie de marine américains hissent leur drapeau national au sommet du mont Suribachi. Nous sommes le 23 février 1945, cinquième jour des combats pour Iwo Jima, une île japonaise du Pacifique à la position stratégique. Seulement deux jours plus tard, cette photo de Joe Rosenthal fera la une du *New York Times*. Dans les décennies qui suivront, elle sera un symbole de la bravoure, du courage et du sacrifice des soldats américains.

Dans le fond d'archives de l'Institut de la Mémoire nationale nous conservons une photographie non moins symbolique. Des soldats du 2e Corps polonais plantent le drapeau blanc et rouge sur les ruines du monastère du Mont Cassin. Nous sommes le 18 mai 1944. Au terme de quatre mois de combats, l'une des batailles les plus féroces de la Seconde Guerre mondiale touche à sa fin, ouvrant ainsi aux Alliés le passage vers Rome. „Dans l'histoire de la Seconde Guerre mondiale, le Mont Cassin est devenu un témoignage de l'ensemble de l'effort du soldat polonais”, résumera, des décennies plus tard, le pape Jean-Paul II.

Sentiers de l'espoir

Le chemin qui a amené ce soldat polonais jusqu'au front italien fut long. Il a commencé en septembre 1939, avec l'agression de la Pologne par ses deux puissants voisins : d'abord le Reich allemand, puis l'Union soviétique. Ayant brisé la résistance farouche de l'Armée polonaise, les régimes totalitaires se sont partagé les terres du pays, conformément aux dispositions du protocole secret du pacte d'Adolf Hitler et de Joseph Staline conclu en août de la même année. Des deux côtés de la nouvelle frontière germano-soviétique, ce fut le début d'une époque de

terreur pour la population conquise. Partout où régnait la croix gammée, il y a eu des rafles, des exécutions publiques et secrètes, des déportations vers des camps de concentration et d'extermination. À son tour, l'emblème de l'étoile rouge était pour les Polonais le synonyme d'arrestations de masse et de déportations au fin fond de l'URSS, avec en guise de symbole, le cruel massacre de Katyn. En exécutant, au printemps 1940, la décision des plus hautes autorités de l'État et du parti communiste, les agents du NKVD ont assassiné, sans procès, au moins 21 768 citoyens polonais – prisonniers de guerre et autres détenus considérés comme „ennemis du pouvoir soviétique”.

L'objectif des deux occupants était clair : définitivement effacer la Pologne de la carte de l'Europe. Mais la défaite de septembre 1939 n'a fait que renforcer le gène polonais de la liberté. Les combats contre la Wehrmacht et l'Armée rouge étaient encore en cours dans le pays lorsque, quand, le 30 septembre 1939, le général Władysław Sikorski a été nommé Premier ministre de la République de Pologne en exil. Presque simultanément, en tant que commandant en chef, il a commencé à recréer une armée polonaise régulière à l'étranger et, dans la Pologne occupée, il a mis en place une organisation armée secrète : l'Union de lutte armée (ZWZ), transformée plus tard en Armée de l'intérieur (AK). „La Pologne [continue] de participer à la guerre en tant qu'alliée de la France et de la Grande-Bretagne [...]. C'est la voie que nous suivons, convaincus qu'elle doit nous conduire à la libération complète de notre Patrie”, écrivait-il dans une proclamation publiée au cours des premières semaines de son mandat.

Au printemps 1940, une armée de plusieurs dizaines de milliers de soldats fut formée à l'Ouest, alimentée par des émigrés polonais, mais aussi par de nombreux soldats de septembre 39 qui avaient réussi à rejoindre la France à travers la Hongrie, la Roumanie et d'autres pays. En cette année difficile de 1940, où la guerre éclair de la Wehrmacht enchaînait succès après succès, les soldats polonais ont combattu contre les Allemands pour défendre la Norvège, lors de la campagne de France et lors de la bataille victorieuse d'Angleterre pendant laquelle se sont illustrés les pilotes polonais de la 303e escadrille de chasse et d'autres unités.

Après l'attaque allemande contre l'URSS, les Polonais réprimés en Union soviétique ont bénéficié d'une „amnistie”. Staline a accepté de créer un corps d'armée polonais voué à combattre la Wehrmacht aux côtés de l'Armée rouge. Ses effectifs se composaient de volontaires libérés des prisons, des camps du Goulag et des lieux de déportation – sous-alimentés, souvent en haillons, mais heureux de saisir une chance d'échapper à l'enfer. „J'ai eu le cœur brisé quand j'ai vu ces pauvres gens et je me suis demandé si on pourrait former une armée avec eux et s'ils seraient capables de supporter les épreuves de la guerre qui allaient les attendre”, se souviendra plus tard le général Władysław Anders, lui-même ancien détenu des prisons soviétiques, libéré en août 1941 et nommé commandant de l'Armée polonaise en URSS.

Il s'est rapidement avéré qu'en Union soviétique, les soldats polonais ne pouvaient pas compter sur des armements adéquats. Ils manquaient aussi de nourriture. Finalement, en 1942, l'armée d'Anders fut évacuée vers l'Iran : environ 78 500 soldats accompagnés de 37 000 civils (dont de nombreux enfants). Ces derniers se sont ensuite dispersés à travers le monde, trouvant refuge dans les colonies britanniques d'Afrique, mais aussi, entre autres, au Mexique et en Nouvelle-Zélande. Les soldats, eux, ont atteint la Palestine où ils furent rejoints par leurs collègues de la Brigade indépendante de fusiliers des Carpates, devenue célèbre pour avoir défendu avec succès Tobrouk contre les troupes d'Erwin Rommel.

Jours de gloire

Au tournant de 1943-1944, les soldats d'Anders – déjà sous le nom de 2e Corps polonais – furent transportés en Italie. Au cours des mois qui ont précédé leur transfert, les forces alliées avaient rapidement occupé la Sicile et la partie sud de la péninsule italienne, mais s'étaient ensuite retrouvées coincées dans un terrain montagneux difficile. Les Allemands s'étaient défendus avec succès sur la ligne Gustav, avec une position clé : le Mont Cassin. Trois attaques alliées s'étaient soldées par un échec.

Dans cette situation, c'est Anders que fut chargé par les Britanniques de la mission de conquérir le Mont Cassin. „La tâche qui nous est confiée rendra le nom du soldat polonais célèbre dans le monde entier „, écrivait-il dans l'ordre destiné à ses soldats. La première attaque a débuté dans la nuit du 11 au 12 mai 1944, et quelques jours plus tard une deuxième, cette fois victorieuse. „Il y a eu des affrontements désespérés au corps à corps. Les Polonais ont réalisé des exploits presque impossibles“, rapportait le quotidien britannique *Daily Telegraph*.

Après la prise du mont Cassin, les soldats du 2e Corps polonais ont libéré, entre autres, Ancône et Bologne, étant partout célébrées par la population locale. Au même moment, sur le front occidental, la 1re Division blindée du général Stanisław Maczek continuait sa glorieuse marche à travers la Normandie, la Belgique et les Pays-Bas, jusqu'à Wilhelmshaven en Allemagne. Les pilotes polonais participaient aux bombardements du Reich et les marins polonais à la protection des convois dans l'Atlantique et la Méditerranée. Ils croyaient tous se battre „pour notre liberté et la vôtre“. Qu'en aidant à libérer l'Europe de la tyrannie allemande, ils œuvrent également au retour à une patrie indépendante et démocratique.

Reconnaissance tardive

La plupart d'entre eux n'ont jamais vu une telle Pologne. Après la Seconde Guerre mondiale, le pays est tombé dans la sphère d'influence de l'Union soviétique. Le gouvernement communiste implanté à Varsovie par les baïonnettes de l'Armée rouge, a privé de la citoyenneté les généraux Anders et Maczek, restés en exil. Dans de nombreux cas, leurs soldats, revenant au pays, ont été condamnés à des peines de prison, voire à la peine de mort. Des héros de guerre qui auraient reçu les plus grands honneurs dans n'importe quel pays normal ont été dénigrés, sinon effacés de l'Histoire. Le régime communiste avait, à juste titre, peur de leur indépendance et de leur charisme.

Aujourd'hui, dans la Pologne libre, nous leur rendons un hommage tardif. Pour commémorer les efforts des forces armées polonaises pendant la Seconde Guerre mondiale et l'errance de la population civile polonaise à cette époque, l'Institut de la Mémoire nationale met en œuvre un projet à grande échelle „Sentiers de l'espoir. Odyssée de la liberté“. Mais c'est aussi l'Europe tout entière qui doit à ces hommes et ces femmes un souvenir reconnaissant.

Karol Nawrocki

* * *

Karol Nawrocki, Presidente dell'Istituto della Memoria Nazionale

Combatterono per gli altri, morirono per la Polonia

80 anni fa, i soldati polacchi conquistarono Montecassino. Lontani dalle loro città, combatterono “per la nostra e la vostra libertà” – pisze Karol NAWROCKI

Questa è una delle immagini più iconiche della Seconda guerra mondiale. Sei marine statunitensi innalzano la bandiera nazionale in cima al monte Suribachi. È il 23 febbraio 1945, quinto giorno della battaglia per Iwo Jima, un’isola giapponese situata in posizione strategica nell’Oceano Pacifico. Solo due giorni dopo, una fotografia di Joe Rosenthal finirà sulla prima pagina del New York Times. Nei decenni a venire, sarà un simbolo della bravura, del coraggio e del sacrificio dei soldati americani.

Gli archivi dell’Instytut Pamięci Narodowej (Istituto della Memoria Nazionale) conservano una fotografia il cui significato non è meno simbolico. Soldati del 2° Corpo polacco piantano la bandiera nazionale rossa e bianca sulle rovine del monastero di Montecassino. È il 18 maggio 1944. Dopo quattro mesi, una delle battaglie più feroci della Seconda guerra mondiale si conclude, aprendo la strada agli Alleati per la conquista di Roma. “Nella storia della Seconda guerra mondiale, Montecassino è diventata una testimonianza dell’intero sforzo del soldato polacco”, avrebbe detto in seguito Papa Giovanni Paolo II.

Sentieri di speranza

Fu una lunga strada quella che portò questo soldato al fronte italiano. Tutto ebbe inizio nel settembre 1939, quando la Polonia cadde vittima di due potenti vicini: prima il Reich tedesco e, poco dopo, l’Unione Sovietica. I regimi totalitari spezzarono la feroce resistenza dell’esercito polacco e si spartirono all’unanimità le terre polacche, adempiendo al protocollo segreto del Patto di agosto di Adolf Hitler e Iosif Stalin. Per le popolazioni sconfitte su entrambi i lati del nuovo confine tedesco-sovietico si aprì un periodo di terrore. Ovunque il potere della svastica arrivasse, era simboleggiato da rastrellamenti in strada, esecuzioni palesi e occulte, deportazioni in campi di concentramento e di sterminio. Sotto il segno della stella rossa, i polacchi affrontarono arresti di massa e deportazioni in profondità nell’URSS. A ciò si aggiunse il crudele massacro di Katyn. In questo contesto, nella primavera del 1940, i funzionari dell’NKVD, in esecuzione di una decisione delle massime autorità dello Stato e del Partito Comunista, uccisero, senza alcun tribunale, almeno 21.768 cittadini polacchi – prigionieri di guerra e prigionieri considerati “nemici del potere sovietico”.

L’obiettivo di entrambi gli occupanti era chiaro all’epoca: cancellare definitivamente la Polonia dalla mappa dell’Europa. Ma la sconfitta di settembre non fece che rafforzare il gene della libertà polacco. Il Paese stava ancora combattendo contro la Wehrmacht e l’Armata Rossa quando il 30 settembre 1939 il generale Władysław Sikorski assunse l’incarico di Primo Ministro della Repubblica polacca in esilio a Parigi. Quasi contemporaneamente, in qualità di Comandante in Capo, si impegnò a ricreare un esercito polacco regolare in esilio e, nella Polonia occupata, istituì un’organizzazione armata segreta, l’Unione per la lotta armata, poi trasformata in Armia Krajowa (Esercito nazionale polacco). “La Polonia [continua] a partecipare alla guerra come alleato di Francia e Gran Bretagna [...]. Questa è la strada che stiamo percorrendo, convinti che ci debba portare alla completa liberazione della Patria”, scrisse Sikorski in un proclama emesso nelle sue prime settimane di mandato.

Nella primavera del 1940, in Occidente si era formato un esercito di diverse decine di migliaia di

persone. Era rinforzato dagli emigrati polacchi locali, ma anche da numerosi soldati del settembre '39 che erano riusciti a raggiungere la Francia attraverso l'Ungheria, la Romania e altri Paesi. In quel difficile anno 1940, quando la guerra lampo della Wehrmacht celebrava grandi trionfi, i soldati polacchi combatterono contro i tedeschi nella difesa della Norvegia, nella campagna di Francia e nella vittoriosa battaglia d'Inghilterra. Sulle pagine di quest'ultima, furono scritti, in lettere dorate, i piloti polacchi dello Squadrone 303 e di altre unità.

Dopo l'invasione tedesca dell'URSS, i polacchi repressi in Unione Sovietica furono coperti da una "amnistia". Stalin acconsentì alla creazione di un esercito polacco da affiancare all'Armata Rossa per combattere la Wehrmacht. Il personale era composto da candidati rilasciati dalle prigioni, dai campi gulag e dai luoghi di deportazione: malnutriti, a volte vestiti di stracci, ma felici che si fosse aperta davanti a loro la possibilità di uscire dall'inferno. "Mi si strinse il cuore quando guardai queste persone miserabili e mi chiesi nel mio spirito se sarebbe stato possibile fare di loro un esercito e se sarebbero stati in grado di sopportare le avversità belliche che li attendevano", ricordò in seguito il generale Władysław Anders. Lui stesso ebbe un passato nelle carceri sovietiche. Nell'agosto 1941 fu rilasciato e nominato comandante dell'esercito polacco in URSS.

Ben presto ci si rese conto che in Unione Sovietica i soldati polacchi non potevano contare su un armamento adeguato e nemmeno su un'alimentazione adeguata. Alla fine, l'esercito di Anders fu evacuato in Iran nel 1942. Partirono circa 78.500 soldati e 37.000 civili (tra cui molti bambini). Questi ultimi si dispersero poi in tutto il mondo, trovando rifugio nelle colonie britanniche in Africa, ma anche in Messico e Nuova Zelanda, tra gli altri. I soldati, invece, raggiunsero la Palestina. Lì furono raggiunti dai colleghi della Brigata Indipendente dei Fucilieri dei Carpazi, che avevano notoriamente difeso con successo Tobruk dalle truppe di Erwin Rommel.

Giorni di gloria

Acavallo tra il 1943 e il 1944, i soldati di Anders - già appartenenti al 2° Corpo polacco - furono trasportati in Italia. Nei mesi precedenti, le forze alleate avevano occupato rapidamente la Sicilia e la parte meridionale della penisola appenninica, ma poi si erano aremate su un difficile terreno montuoso. I tedeschi si difesero con successo sulla Linea Gustav - con una posizione chiave sulla collina di Montecassino. Tre assalti alleati in questa posizione fallirono.

In queste circostanze, la missione di conquistare Montecassino fu affidata ad Anders dagli inglesi. "Il compito che ci è stato affidato renderà il nome del soldato polacco famoso in tutto il mondo", scrisse in un ordine ai suoi soldati. Il primo attacco fu sferrato nella notte tra l'11 e il 12 maggio 1944, seguito pochi giorni dopo da un altro, questa volta vittorioso. „Ci sono stati drammatici scontri corpo a corpo. [...] I polacchi hanno compiuto un'impresa quasi impossibile", ha riportato il britannico "Daily Telegraph".

Dopo la conquista di Montecassino, i soldati del 2° Corpo polacco liberarono Ancona e Bologna, tra le altre località, festeggiati ovunque dalla popolazione locale. Contemporaneamente, sul fronte occidentale, la 1ª Divisione corazzata del generale Stanisław Maczek si dirigeva gloriosamente dalla Normandia, attraverso il Belgio e i Paesi Bassi, verso Wilhelmshaven, in Germania. I piloti polacchi parteciparono ai bombardamenti sul Reich e i marinai polacchi presero parte alla protezione dei convogli nell'Atlantico e nel Mediterraneo. Tutti credevano di combattere "per la nostra e la vostra libertà". Credevano che, contribuendo a liberare l'Europa dalla tirannia tedesca, lavoravano anche per il ritorno di una patria indipendente e democratica.

Onorificenze tardive

Alla maggior parte di loro non fu dato vedere una Polonia così. Dopo la Seconda guerra mondiale, il Paese si trovò nella sfera d'influenza dell'Unione Sovietica. Il governo comunista di Varsavia, introdotto con le baionette dell'Armata Rossa, privò della cittadinanza i generali Anders e Maczek, che erano rimasti in esilio. I loro soldati, tornati a casa, in molti casi si ritrovarono di fronte a pene detentive nelle casematte o addirittura a condanne a morte. Gli eroi di guerra, che in qualsiasi Paese normale avrebbero ricevuto i più alti onori, sono stati così disonorati e cancellati dalle pagine della storia. Il regime rosso temeva giustamente la loro indipendenza e il loro carisma.

Oggi, in una Polonia libera, rendiamo loro un omaggio tardivo. L'Instytut Pamięci Narodowej (Istituto della Memoria Nazionale) sta realizzando un progetto di ampio respiro intitolato „Sentieri di speranza. Odissea della libertà” per commemorare gli sforzi delle forze armate polacche durante la Seconda guerra mondiale e il vagabondaggio della popolazione civile polacca in quel periodo. Anche l'Europa intera deve loro un grato ricordo.

Karol Nawrocki

* * *

Karol Nawrocki, Президент Інституту національної пам'яті Воювали для інших, гинули для Польщі

80 років тому польські солдати здобули Монте-Кассіно. Далеко від батьківщини вони воювали „за нашу і вашу свободу” – pisze Karol NAWROCKI

Це одна з найбільш іконічних фотографій Другої світової війни. Шість морських піхотинців США підіймають національний прапор на вершині гори Сурібачі. Це 23 лютого 1945 року, п'ятий день боїв за Іото, стратегічно розташований японський острів у Тихому океані. Вже два дні пізніше фотографія Джо Розенталя з'явиться на першій сторінці New York Times. У наступні десятиліття він стане символом хоробрості, відваги та самопожертви американських солдатів.

В архіві Інституту національної пам'яті ми зберігаємо світлинку, значення якої не менш символічне. Солдати 2-го польського корпусу встановлюють біло-червоний національний прапор на руїнах монастиря Монте-Кассіно. Це 18 травня 1944 року. По чотирьох місяцях власне добігає кінця одна з найзапекліших битв Другої світової війни, відкриваючи союзникам шлях до Риму. „В історії Другої світової війни Монте-Кассіно став свідченням усіх зусиль польського солдата”, — скаже пізніше Папа Іван Павло II.

Стежки надії

На італійський фронт цього солдата вела довга дорога. Вона почалася у вересні 1939 року, коли Польща стала жертвою двох могутніх сусідів: спочатку Німецького Рейху, а потім Радянського Союзу. Тоталітарні режими зламали запеклий опір Війська Польського і поділили польські землі між собою, виконуючи таємний протокол Серпневого пакту Адольфа Гітлера та Йосипа Сталіна. Це був час терору для побитого населення по обидва боки нового німецько-радянського кордону. Скрізь, де досягала сила свастики, її символізували вуличні облави, відкриті й таємні страти, депортації до концтаборів і таборів смерті. Під знаком

червоної зірки поляків чекали масові арешти та депортації в глиб СРСР. До цього додався жорстокий Катинський розстріл. У його рамках навесні 1940 р. співробітники НКВД, виконуючи рішення вищих органів влади держави і комуністичної партії, без жодного суду знищили щонайменше 21 768 польських громадян – військовополонених і в'язнів, яких вважали „ворогами радянської влади”.

Мета обох окупантів тоді була зрозуміла: назавжди стерти Польщу з карти Європи. Але вереснева поразка лише зміцнила польський ген свободи. У країні все ще тривали бої проти вермахту та Червоної армії, коли 30 вересня 1939 року генерал Владислав Сікорський обійняв посаду прем'єр-міністра Республіки Польща у вигнанні. Майже одночасно, як головнокомандувач, він почав відтворювати регулярну польську армію за кордоном, а в окупованій Польщі створив таємну збройну організацію – Союз збройної боротьби, згодом перетворений на Армію Крайову. „Польща [продовжує] брати участь у війні як союзник Франції та Великої Британії [...]. Це шлях, яким ми йдемо, вірячи, що він повинен привести нас до повного визволення нашої батьківщини”, – писав Сікорський у прокламації, виданій у перші тижні свого перебування на посаді.

До весни 1940 р. на Заході була сформована кількадесяти тисячна армія. Її живили місцеві польські емігранти, а також численні солдати вересня 39-го, яким через Угорщину, Румунію та інші країни вдалося дістатися до Франції. У той тяжкий 1940 рік, коли блицкриг вермахту святкував великі тріумфи, польські солдати билися проти німців, захищаючи Норвегію, у французькій кампанії та в переможній битві за Британію. На картах останньої золотими літерами записалися польські пілоти з ескадрильї 303 та інших частин.

Після нападу Німеччини на СРСР репресовані в Радянському Союзі поляки підпали під „амністію”. Сталін погодився створити польську армію, яка б боролася з вермахтом разом із Червоною армією. У ній були кандидати, звільнені з тюрем, ГУЛАГу та місць переселення – недоїдаючі, часто в лахмітті, але щасливі, що мали шанс вирватися з пекла. „Моє серце боліло, коли я дивився на цих бідних людей і запитував себе, чи можна буде сформувати з них армію і чи зможуть вони витримати тяготи війни, які на них чекають”, — згадував пізніше генерал Владислав Андерс. Він сам мав за плечима досвід радянських тюрем. У серпні 1941 р. був звільнений і призначений командувачем Війська Польського в СРСР.

Швидко виявилось, що в Радянському Союзі польські солдати не могли розраховувати на відповідну зброю чи навіть продовольство. Зрештою, армія Андерса була евакуйована до Ірану в 1942 році. Виїхало приблизно 78,5 тис. осіб. вояків і 37 тис. цивільного населення (у тому числі багато дітей). Останні згодом розпорошилися по світу — знайшли притулок у британських колоніях в Африці, але також, серед ін. в Мексиці та Новій Зеландії. Солдати досягли Палестини. Там до них приєдналися колеги з окремої Карпатської стрілецької бригади, яка прославилася успішною обороною Тобрука від військ Ервіна Роммеля.

Дні слави

На зламі 1943-1944 рр. вояків Андерса – вже як 2-й польський корпус – переправили до Італії. У попередні місяці війська союзників швидко окупували Сицилію та південну частину Італійського півострова, але згодом застрягли у складній гірській місцевості. Німці успішно оборонялися на лінії Густава – з ключовою позицією на Монте-Кассіно. Три атаки союзників тут закінчилися невдачею.

У цій ситуації Андерс отримав від англійців місію підкорити Монте-Кассіно. „Поставлене нам

завдання зробити ім'я польського вояка відомим у всьому світі", — писав він у наказі своїм воякам. Перший наступ розпочався в ніч з 11 на 12 травня 1944 року, а через кілька днів ще один, цього разу переможний. „Були відчайдушні рукопашні бої. [...] Поляки досягли майже неможливого подвигу”, — повідомляє британський щоденник „Daily Telegraph”.

Підкоривши Монте-Кассіно, солдати 2-го польського корпусу визволили м. ін. Анкона і Болонья, де їх вітали місцеві жителі. Водночас на Західному фронті 1-ша бронетанкова дивізія генерала Станіслава Мачека пройшла славний шлях від Нормандії через Бельгію та Нідерланди до німецького Вільгельмсгафена. Польські льотчики брали участь у бомбардуванні Рейху, а польські моряки — в охороні конвоїв в Атлантиці та Середземному морі. Всі вони вірили, що борються „за нашу і вашу свободу”. Що, допомагаючи звільнити Європу від німецької тиранії, вони також працюють над поверненням до незалежної, демократичної батьківщини.

Запізнілі почесті

Більшості з них не вдалося побачити таку Польщу. Після Другої світової війни країна потрапила в сферу впливу Радянського Союзу. Комуністичний уряд у Варшаві, приведений на багнетах Червоної армії, позбавив громадянства генералів Андерса і Мачека, які залишилися в еміграції. У багатьох випадках їхні солдати, які поверталися на батьківщину, зазнавали тюремного ув'язнення або навіть смертної кари. Героїв війни, які в будь-якій нормальній країні отримали б найвищі почесті, обплювали і викреслили з історії. Червоний режим справедливо боявся їхньої незалежності та харизми.

Сьогодні, у вільній Польщі, ми віддаємо їм запізнілу данину. Інститут національної пам'яті реалізує масштабний проєкт „Стежками надії. Одисея свободи”, щоб вшанувати зусилля Польських збройних Сил під час Другої світової війни та блукання польського цивільного населення того часу. Вся Європа завдячує їм вдячною пам'яттю.

Karol Nawrocki

* * *

Karol Nawrocki, Воевали для других, умирали для Польши Воевали для других, умирали для Польши

80 лет назад польские солдаты завоевали Монте-Кассино. Вдали от родины они воевали „за нашу и вашу свободу” — pisze Karol NAWROCKI

Это одна из самых иконичных фотографий Второй мировой войны. Шесть морских пехотинцев США поднимают национальный флаг на вершине горы Сурибачи. Это 23 февраля 1945 года, пятый день боев за Ито, стратегически расположенный японский остров в Тихом океане. Уже через два дня фотография Джо Розенталя появится на первой странице New York Times. В последующие десятилетия она станет символом храбрости, отваги и самопожертвования американских солдат.

В архиве Института национальной памяти мы храним фотографию, значение которой не менее символично. Солдаты 2-го польского корпуса устанавливают бело-красное национальное знамя на руинах монастыря Монте-Кассино. Это 18 мая 1944 года. После четырех месяцев собственно подходит к концу одна из самых ожесточенных битв Второй мировой войны, открывая союзникам путь в Рим. „В истории Второй мировой войны Монте-

Кассино стал свидетельством всех усилий польского солдата”, – скажет позже Папа Иоанн Павел II.

Тропинки надежды

На итальянский фронт этого солдата вела длинная дорога. Она началась в сентябре 1939 г., когда Польша стала жертвой двух могущественных соседей: сначала Немецкого Рейха, а затем Советского Союза. Тоталитарные режимы сломали упорное сопротивление Войска Польского и поделили польские земли между собой, выполняя тайный протокол Августовского пакта Адольфа Гитлера и Иосифа Сталина. Это было время террора для избитого населения с обеих сторон новой немецко-советской границы. Везде, где достигала сила свастики, ее символизировали уличные облавы, открытые и тайные казни, депортации в концлагеря и лагеря смерти. Под знаком красной звезды поляков ожидали массовые аресты и депортации вглубь СССР. К этому добавился жестокий Катынский расстрел. В его рамках весной 1940 г. сотрудники НКВД, выполняя решения высших органов власти государства и коммунистической партии, без всякого суда уничтожили не менее 21 768 польских граждан – военнопленных и узников, которых считали „врагами советской власти”.

Цель обоих оккупантов тогда была ясна: навсегда стереть Польшу с карты Европы. Но сентябрьское поражение лишь укрепило польский ген свободы. В стране все еще продолжались бои против вермахта и Красной армии, когда 30 сентября 1939 года генерал Владислав Сикорский вступил в должность премьер-министра Республики Польша в изгнании. Почти одновременно, как главнокомандующий, он начал воспроизводить регулярную польскую армию за границей, а в оккупированной Польше создал тайную вооруженную организацию – Союз вооруженной борьбы, впоследствии превращенный в Армию Крайову. „Польша [продолжает] участвовать в войне как союзник Франции и Великобритании [...]. Это путь, по которому мы идем, веря, что он должен привести нас к полному освобождению нашей родины”, – писал Сикорский в прокламации, изданной в первые недели своего пребывания в должности.

К весне 1940 г. на Западе была сформирована несколько тысячная армия. В неё входили местные польские эмигранты, а также многочисленные солдаты сентября 39-го, которым через Венгрию, Румынию и другие страны удалось добраться до Франции. В тот трудный 1940 год, когда блицкриг вермахта праздновал великие триумфы, польские солдаты сражались против немцев, защищая Норвегию, во французской кампании и в победном сражении за Британию. На картах последней золотыми буквами записались польские пилоты из эскадрильи 303 и других частей.

После нападения Германии на СССР репрессированные в Советском Союзе поляки подверглись „амнистии”. Сталин согласился создать польскую армию, которая боролась бы с вермахтом вместе с Красной армией. В ней были кандидаты, освобожденные из тюрем, ГУЛАГа и мест ссылки – недоедающие, часто в лохмотьях, но счастливые, что имели шанс вырваться из ада. „Мое сердце болело, когда я смотрел на этих бедных людей и спрашивал себя, можно ли будет сформировать из них армию и смогут ли они выдержать тяготы войны, которые их ждут”, — вспоминал позже генерал Владислав Андерс. Он сам имел за плечами опыт советских тюрем. В августе 1941 г. был освобождён и назначен командующим Войска Польского в СССР.

Быстро оказалось, что в Советском Союзе польские солдаты не могли рассчитывать на соответствующее оружие или даже продовольствие. В конце концов, армия Андерса была

эвакуирована в Иран в 1942 году. Выехало около 78,5 тыс. воинов и 37 тыс. гражданского населения (в том числе много детей). Последние впоследствии рассеялись по миру — нашли убежище в британских колониях в Африке, но также среди прочих в Мексике и Новой Зеландии. Солдаты достигли Палестины. Там к ним присоединились коллеги из отдельной Карпатской стрелковой бригады, прославившейся успешной обороной Тобрука от войск Эрвина Роммеля.

Дни славы

На рубеже 1943-1944 гг. солдат Андерса – уже как 2-й польский корпус – переправили в Италию. В предыдущие месяцы войска союзников быстро оккупировали Сицилию и южную часть Итальянского полуострова, но затем застряли в сложной горной местности. Немцы успешно оборонялись на линии Густава с ключевой позицией на Монте-Кассино. Три атаки союзников здесь окончились неудачей.

В этой ситуации Андерс получил от англичан миссию покорить Монте-Кассино. „Поставленная нам задача сделает имя польского воина известным во всем мире”, — писал он в приказе своим воинам. Первое наступление началось в ночь с 11 на 12 мая 1944, а через несколько дней было еще одно, на этот раз победное. „Были отчаянные рукопашные бои. [...] Поляки совершили почти невозможный подвиг”, – сообщает британский дневник Daily Telegraph.

Покорив Монте-Кассино, солдаты 2-го польского корпуса освободили также Анкона и Болонья, где их приветствовали местные жители. В то же время на Западном фронте 1-я бронетанковая дивизия генерала Станислава Мачека прошла славный путь от Нормандии через Бельгию и Нидерланды до немецкого Вильгельмсгафена. Польские летчики участвовали в бомбардировке Рейха, а польские моряки – в охране конвоев в Атлантике и Средиземном море. Все они верили, что борются за нашу и вашу свободу. Что, помогая освободить Европу от германской тирании, они также работают над возвращением в независимую, демократическую родину.

Запоздавшие почести

Большинству из них не удалось увидеть такую Польшу. После второй мировой войны страна попала в сферу влияния Советского Союза. Коммунистическое правительство в Варшаве, приведенное на штыках Красной армии, лишило гражданства оставшихся в эмиграции генералов Андерса и Мачека. Во многих случаях их солдаты, возвращавшиеся на родину, подвергались тюремному заключению или даже смертной казни. Героев войны, которые в любой нормальной стране получили бы высочайшие почести, оплевали и вычеркнули из истории. Красный режим справедливо опасался их независимости и харизмы.

Сегодня, в свободной Польше, мы отдаем им запоздалую дань. Институт Национальной Памяти реализует масштабный проект „Тропами надежды. Одиссея свободы”, чтобы почтить усилия Польских вооруженных сил во время Второй мировой войны и блуждания польского гражданского населения того времени. Вся Европа отдаёт им дань благодарной памятью.

Karol Nawrocki

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Artykuł